

Јелена В. Бадовинац*

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Одсек за италијанске и ибероамеричке студије

Александра Р. Блатешић

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Одсек за италијанске и ибероамеричке студије

ИЗАЗОВИ У ПРЕВОЂЕЊУ ФРАЗЕОЛОГИЗАМА ИЗ ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА НА СРПСКИ ЈЕЗИК: ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СА ИМЕНИЦАМА КОЈЕ ОЗНАЧАВАЈУ АРХИТЕКТОНСКЕ ОБЈЕКТЕ И ЊИХОВЕ ДЕЛОВЕ

У овом раду осврнућемо се на теоријске погледе на превођење у ширем смислу, али посебну пажњу ћемо посветити превођењу фразеологизама, које није једноставно пренети у други језик због њихове јединствене форме и значења. Основни циљ нашег истраживања јесте утврђивање најзаступљенијег степена преводачке еквиваленције при трансферу одабраних италијанских фразема на српски језик (потпуна, делимична или нулта еквиваленција). Истраживачки корпус за овај рад чине италијански фразеолошки изрази у чијем саставу се налазе именице које могу означавати резиденцијалне, али и архитектонске објекте друге намене (*negozio*/радња, *chiesa*/црква, *museo*/музеј, итд.) које смо ексцерпирани из савремених општих и фразеолошких речника италијанског језика. У истраживање смо уврстили и фразеологизме у којима једна од саставница означава засебне просторе поменутих објеката, као и одређене елементе који су у саставу њихових конструкција. Фокусирали смо се на поређење њихових језичких структура у изворном (италијанском) и циљном (српском) језику, проблематику еквиваленције, евентуалну непреводивост, као и незаобилазан социокултуролошки утицај приликом трансфера из једног у други језик.

Кључне речи: италијански језик, српски језик, превођење, еквиваленција, фразеологизми, архитектура

1. Увод

Преводјење представља претварање првобитно изражене поруке једним језиком у „једнако вредну поруку изражену другим језиком” (IVIR 1985: 11). С обзиром на то да преношење истоветне поруке из једног у други језик представља врло сложен задатак који захтева потпуно разумевање језичких структура на синтаксичком и семантичком плану, поред језичких потребно је користити и ванјезичка зна-

* jelena.badovinac@ff.uns.ac.rs

ња, чиме читав процес поприма интердисциплинарни карактер.

Појединачне лексеме у многим језицима неретко могу бити вишезначне, те је током превођења потребно обратити посебну пажњу на њихова секундарна значења, као и на њихову употребу са другим лексемама. Тако повезане оне творе јаке семантичке и синтаксичке везе, колокације, идиоматске, односно фразеолошке изразе који због своје семантичке непрозирности могу још више отежати превођење. Управо семантичке везе, енциклопедијска знања, те синтаксичке компатибилности утичу на идиосинкратичке комбинације лексичких елемената (LONGOBARDI 2018:15).

Фразеологизми, којима се бавимо у овом раду представљају „редован, а понекад и систематски спој најмање две лексеме, а често више њих, како семантичких тако и функцијских, по правилу унутар одређене синтагме или реченице [...] (PRĆIĆ 2016: 158). Другим речима, фразеолошки изрази састоје се од најмање две речи и представљају фиксне језичке јединице чије се значење одређује само на основу целине. То јединствено значење се у литератури назива глобалним или општим значењем (MRŠEVIĆ-RADOVIĆ 1987: 13), а оно омогућава да се фразеологизам третира као јединствена јединица са јединственом синтаксичком функцијом (DRAGIĆEVIĆ 2007: 24).

Са друге стране, поред проналажења адекватних језичких јединица у циљном језику, у превођење је нужно укључити и однос који се јавља између разних језичких елемената и контекста у коме се они користе. Значајан је утицај друштвене и културолошке позадине у којој се користи писани или вербални израз, те га је неопходно приказати при његовом трансферу на други језик.

Према савременим теоријама о језику превођење је комуникацијски процес „у коме је главни акценат на значењу саме поруке, уз уважавање контекста и структуре језика на који се преводи” (КАТИЋ, NOVAKOV 2018: 1). Преводац располаже знањима која је стекао искуством или учењем, а која су дуготрајно уписана у његову меморију „у облику језичких компетенција, менталних слика, искустава, емоција, опште културе, теоријских и практичних, мање или више стручних знања” (VIDIĆ 2013: 110). Овим знањима неопходно је додати и евентуално нова знања до којих преводац долази слушањем или читањем текста који треба да преведе. Тек након повезивања когнитивног „пртљага”, који преводац већ поседује, и когнитивног контекста тј. знања која потичу из новог контекста, долази до разумевања текста (VIDIĆ 2013: 111). Да би се дошло до ваљаног превода, неопходно је да преводац познаје цео спектар различитих начина и могућности превођења (HLEBEC 2009: 5).

У зависности од врсте текста преводац одабира најадекватнију методу како би иста порука која стиже до примаоца на изворном језику била пренета другом адресату у циљном језику. Њумарк (1988: 45–47) истиче да међу многобројним методама – превођење реч по реч, верно превођење, комуникативно, семантичко, слободно, идиоматско превођење и адаптација – једино семантичко и комуникативно превођење испуњавају два основна циља, односно тачност и економичност. Правећи разлику између метода и поступака у превођењу, Њумарк (1988: 81) наглашава да се преводачке методе односе на целе текстове, док се код мањих језичких јединица или реченица примењују преводачки поступци. Још половином прошлог

века француски теоретичари Винеј и Дарбелне навели су термин „преводиначки поступак” под којим подразумевају деловање на три језичка нивоа: лексичком, морфосинтаксичком и семантичком (BARDAJI 2009: 162).

У транслатологији је у готово свим покушајима објашњавања превођења истицан појам, уједно и термин „еквивалентност”, који је и данас у средишту пажње. Еквивалентност можемо схватити као однос између ствари и констелација у објективној реалности, односно у нашој свести, који се заснива на трочлавној релацији у форми ‘X је еквивалентно Y у погледу Z’ (ЂUROVIĆ 2009: 127). Процес превођења се у основи своди на успостављање преводне еквиваленције у процесу анализе и разумевања текста на полазном језику и његово обликовање на циљном језику.

У овом раду намера нам је да нагласимо изразиту комплексност трансфера фразеологизама из изворног (италијанског) у циљни језик (српски) на примеру фразеологизама чији саставни део чине именице које представљају разнолике архитектонске објекте, као и посебне просторе поменутих објеката, али и одређене елементе који могу бити део њихових конструкција. Односи еквивалентности код фразеологизама су комплекснији него код једноставних лексема, те ће главни циљ нашег истраживања представљати утврђивање степена еквивалентности анализираних италијанских фразеологизама у односу на српски језик (потпуна, делимична или нулта еквивалентност). Према италијански и српски језик потичу из индоевропских језика, они припадају различитим језичким групама (романских и словенских језика), те се њихове језичке структуре умногоме разликују. Ове разлике уочавају се и код фразеологизама, те је наша претпоставка да одређени део примера неће наићи на подударање у циљном језику.

Истраживање смо вршили на корпусу једнојезичних, двојезичних општих речника савременог италијанског језика, али и посебних фразеолошких речника како италијанског тако и српског језика. Будући да култура сваке говорне заједнице у великој мери детерминише употребу њеног језика, осврнућемо се и на релевантност познавања културних образаца у оба језика које је нужно укључити у превођење. Имајући на уму постављени циљ истраживања, у оквиру теорија и методологија превођења испитаћемо појам преводиначке еквиваленције, уопштено и код фразеологизама, као и начине на које се она може постићи. У практичном делу рада – анализи корпуса – табеларно ћемо приказати предметне фразеологизме из италијанског језика за које ћемо дати адекватан превод на српски. Наведене примере ћемо делити према три степена постизања еквивалентности (потпуна, делимична и нулта еквиваленција). У случајевима недостатка фразеолошког еквивалента, применићемо неке од преводиначких техника и поступака приказаних у другом одељку (Теоријско-методолошки оквир). На основу добијених квантитативних резултата доћи ћемо до закључка о најзаступљенијем облику еквиваленције на примерима из датог корпуса.

2. Теоријско-методолошки оквир

Лингвистички поступак који подразумева систематско проучавање и поређење два или више језика назива се контрастивном анализом (STANKOVIĆ 2013: 381). Ова врста анализе изузетно је значајна будући да доприноси уочавању сличности и разлика у структури и употреби посматраних језика, те побољшава квалитет преведене поруке са једног на други језик. Пре преласка на контрастирање два језика, неопходно је приступити решавању компарабилности које Ђорђевић (2002: 53) поставља на три начина:

- 1) Семантички, односно значењски критеријуми представљају основу за утврђивање компарабилности, те се компарабилним појавама двају језика смаatraју оне које су значењски приближно једнаке, тј. еквивалентне;
- 2) Семантички и формални, односно граматички критеријуми представљају основу за утврђивање компарабилности, те се говори о кореспондентима;
- 3) Компарабилност представља утврђивање онога шта се у у посматраним језицима тумачи као еквивалент, а шта као контраст.

Имајући на уму могуће односе између лексема које чине одређени фразеологизам, примећује се најчешће постојање три типа односа: 1. лексичка кореспонденција (све лексеме су присутне у оба језика и имају иста значења); 2. лексичка блискост (иако суштински различите, лексеме су блиске по значењу); 3. лексичка различитост (лексеме се умногоме разликују у посматраним језицима) (JANIĆ, STAMENKOVIĆ 2022: 196).

2.1. Преводилачка еквиваленција и пренос фразема из изворног у циљни језик

Уопштено говорећи, од половине прошлог века, па до данас, много се расправљало о појму преводилачке еквиваленције, али теоретичари нису успели да ускладе ставове према овом појму. Ђорђевић (2010: 36) подсећа да је један део теоретичара превођење одређивао као еквивалентан однос међу језицима, и то на различитим нивоима – фонолошком, морфолошком, синтактичком, семантичком и прагматичком. Јасно је да различити језици на различит начин изражавају стварност, те међу собом наилазе на многобројна непоклапања на лексичком, синтаксичком и морфолошком нивоу. Уколико томе додамо и бројне неподударности у културолошким аспектима који карактеришу понаособ сваку друштвену заједницу, па тиме и језик којим она говори, постаје још очигледније колико је тешко постићи складну преводилачку еквиваленцију.

Међу теоретичарима који су еквиваленцију сматрали саставним делом превођења истиче се Бејкер (1992: 5), која у уџбенику о превођењу *In other words* (срп. *Другим речима*) нуди занимљиву поделу на неколико нивоа: 1. еквиваленција на нивоу речи, 2. еквиваленција изван нивоа речи, 3. граматичка еквиваленција, 4. текстуална и 5. прагматичка еквиваленција. С обзиром на то да се у овом делу рада бавимо преносом фразема из изворног у циљни језик, највише ћемо посматрати еквиваленцију изван нивоа речи у које се убрајају фразеологизми. Према уверењима која износи Бејкер (1992: 65), главни проблеми у превођењу идиома везују се

за способност препознавања и правилног тумачења ових израза, те представљање различитих аспеката значења које одређени фразеологизми треба да пренесу у циљни језик. Анализирајући ово питање, Мона Бејкер (1992: 68–71) износи да се еквиваленција при преводу може постићи уколико у циљном језику пронађемо семантички истоветни фразеологизам другачијег лексичког састава, лексички сличан фразеологизам (који може имати различиту примену у изворном и циљном језику) или пак израз који се може користити у дословном, али и у пренесеном значењу. Указујући на неуједначеност у употреби фразеолошких израза у различитим језицима, наглашава да се при преводу фразема од преводиоца захтевају прецизност и посебна сензитивност на реторичке нијансе у језику.

Можемо разликовати неколико типова еквивалентности на основу три критеријума: 1. контекста и функције (системска, лексикографска и преводна еквивалентност), 2. степена (потпуна, делимична и нулта еквивалентност) и 3. узajамности (симетрична и асиметрична еквивалентност) (KOSTIĆ-TOMOVIĆ 2017: 65). Пошто ћемо се у овом раду бавити степеном еквивалентности који постоји између италијанских и српских фразеологизама или превода, објаснићемо сваки од степена еквивалентности. До потпуне (апсолутне) еквиваленције долази када се у потпуности оствари поклапање на лексичком, семантичком и формалном нивоу (у оквиру постојећих категорија у оба језика), а највећи број оваквих фразеологизама проистиче из садржаја и представа који су заједнички великом броју језичких и културних заједница, или су засновани на општељудским односима и искуству. Делимична (парцијална) еквиваленција подразумева еквиваленте који се не подударују у потпуности по значењу, комбинаторици или прагматичким средствима, док нулта еквиваленција подразумева потпуни изостанак еквивалента на циљном језику (KOSTIĆ-TOMOVIĆ 2017: 73). Она је честа код лексема, често називаним и културно-лексичким уникатима, који означавају представе и предмете ограничене на једну културну и језичку заједницу. Међутим, они нису једини узроци нулте еквивалентности. Постоји мноштво речи карактеристичних за једну културну заједницу за које није могуће пронаћи еквивалент у другом језику. Реч је о културно означеним речима чије разумевање подразумева нужно познавање одређених социо-културних специфичности (TOMOVIĆ 2009: 200–201).

Када је реч о фразеологизмима, у случајевима потпуне или делимичне еквиваленције преводилац остаје вернији стилу употребљеном у изворном језику. Међутим, преводилац се суочава са потешкоћама које се „јављају када треба одредити да ли је неки превод адекватан, када је изворни фразем препричан уместо да је фразеолошки преведен” (LAZAREVIĆ 2009: 305). Иако сматрамо да превод не мора нужно бити идиоматичан, важно је пронаћи одговарајућу равнотежу између верности оригиналу, преношења адекватне семантичке поруке и постизања реторичког ефекта.

Италијанске фразеологизме је могуће превести проналажењем одговарајућег семантичког еквивалента, при чему неретко наилазимо на скраћивање или проширивање израза уз примену лексичке замене (итал. *a caval donato non si guarda in bocca* – срп. *поклону се у зубе не гледа*; итал. *essere come prezzemolo* – срп. *бити у свакој чорби мирођија*). Исто тако, постоје случајеви када у циљном језику проналазимо

еквивалент код којег се запажају мање преводачке трансформације попут морфолошке замене као код примера у италијанском *avere le mani d'oro* – *имати златне руке* (а не 'руке од злата') или опет лексичке замене (итал. *avere sulla punta della lingua* – досл. 'имати на врху језика', срп. *бити на врх језика*). До модификације лексичких елемената може доћи и у већој мери, те је неопходно поседовати релевантна знања из фразеолошког фонда у циљном језику како би се читаоцу понудио адекватан превод (итал. *essere al verde* – досл. 'бити на зеленом', срп. *бити без пребијене паре/бити шворци*, итал. *essere come il diavolo e l'acqua santa* – досл. 'бити као ђаво и света вода', срп. *бити као бог и шеширџија*). Иако је преводиоцу најлакше да преведе фразеологизме који су по свом лексичком, морфолошком и семантичком саставу истоветни у оба језика (итал. *cercare il pelo nell'uovo* – срп. *тражити длаку у јајету*; итал. *essere la pecora nera* – срп. *бити црна овца*), таквих примера у пракси нема много.

2.1.1. Нулта еквивалентност

Највећи изазов за преводиоца представљају примери нултог степена еквиваленције, те ћемо у овом одељку указати на потенцијалне технике и методе за премошћавање ове проблематике. Ивир (1985: 131) наводи да је устаљени израз нултог степена еквиваленције могуће превести и дословно, јер му понекад његово вишеструко понављање у циљном језику може донети статус фразеологизма. Таквих примера, насталих дословним превођењем и цитирањем из латинског језика, Библије, басни и сл., има много, јер чине заједничко паневропско лингвокултуролошко језгро. Стога је целокупан преводачки процес могуће сматрати значајним за зближавање двају језика, јер тада може доћи до преузимања одређених творевина из другог језика (JOVANOVIĆ 2013: 404).

При превођењу – па тако и при покушају да превазиђу проблем нулте системске и лексикографске еквивалентности – преводиоцима на располагању стоје разноврсне етаблиране преводачке технике и поступци: 1. адаптација (прилагођавање страних назива и имена правилима језика превода); 2. интегрално позајмљивање (преношење речи из изворника без измена, тј. с тзв. нултом адаптацијом); 3. калкирање (дословно превођење лексеме или вишечлане лексеме); 4. преводачке трансформације: 4.1. пермутација (замена места делова текста); 4.2. преводна замена: 4.2.1. морфолошка замена (нпр. промена врсте речи), 4.2.2. лексичка замена (конкретизација, генерализација, ублажавање и појачавање) и 4.2.3. синтаксичка замена (нпр. промена типа реченице); 4.3. одузимање (занемаривање неког елемента које нимало не утиче на смисао, 4.4. изостављање; 4.5. додавање; 5. антонимијско превођење (превођење уз помоћ негиране речи или израза супротног значења); 6. компензација (примена стилске особине изворника на неком другом месту у тексту); 7. описни превод; 8. превођење дефиницијом; 9. превођење аналогijом; 10. парафразирање (HLEBEC 2009: 8–55; KOSTIĆ-TOMOVIĆ 2014a: 27; KOSTIĆ-TOMOVIĆ 2014b: 21–41).

Неки од наведених поступака се у већој, а неки у мањој мери користе приликом превођења италијанских фразеологизама на српски језик. У највећем броју случајева дословно превођење појединачних речи не даје одговарајући семантички смисао. Ипак, дословном превођењу фразеологизма може се приступити када он

у семантичком погледу има дословно и пренесено значење (итал. *fare i primi passi* – срп. 1. *направити прве кораке*; 2. *стицати прва искуства*, нпр. у послу). Бројни су примери за које у циљном језику није могуће пронаћи преводни еквивалент са такође фразеолошким карактеристикама, те их је неопходно парафразирати. Тада је нужно користити дужу реченичну конструкцију којом се описно исказује значење употребљеног фразема (итал. *rigirare la frittata* – досл. ‘преврнути кајгану’, односно *приказати неку ствар у своју корист, а у супротности са реалношћу*).

Дакле, како би превод по својој структури, значењу и стилу одговарао изворном језику, преводилац треба пажљиво да одабере и примени одговарајући преводилачки поступак. Ипак, треба имати у виду да је најчешће неопходно комбиновати више поступака истовремено, како би читалац на адекватан начин могао перципира поруку која се из изворног преноси у циљни језик.

3. Културолошки аспекти превођења фразеологизама

Подразумева се да преводилац мора савршено владати језиком са ког преводи као и језиком на који преводи, али је важно нагласити и релевантност његових знања из области културе обе друштвене заједнице које се тим језицима служе. Значај тих знања се не сме занемарити, јер може довести до неадекватног превода, а самим тим и до нејасно пренесене поруке читаоцу на циљном језику.

Ивир (2003: 117) наглашава да је нужно да превођење буде „покушај да се премости јаз између две културе”, јер се језици и културе разликују. Премда сматра да су културолошка разматрања веома важна у процесу превођења и преводилачким студијама уопште, Харис (2011: 8) пак истиче да је могуће извршити језички трансфер без значајног културног трансфера, наводећи као пример превођење записника у канадском парламенту. Овај британско-канадски истраживач не сматра културни трансфер кључним за дефинисање превођења, већ наглашава да се овај процес спроводи, пре свега, путем трансфера између језикâ (HARIS 2011). Уколико шире сагледамо типове текста који могу бити предмет превођења, онда се свакако можемо сложити са чињеницом да понекад елементи културе немају утицај на превођење са изворног на циљни језик (нпр. код неких текстова/ изјава техничког или административног карактера).

Фразеологизми као директан израз културе и традиције једног народа, обилују метафоричним сликама карактеристичним за припаднике оне говорне заједнице који се њима користе. О овоме се највише говорило у оквиру когнитивне лингвистике (LEJKOF, DŽONSON 1980, 1998; GALEZE, LEJKOF 2005), која однос између човека и спољног света поставља као суштински за настанак језичких структура, те тако различите врсте метафора својим схематским сликама постају места за граматичке форме (DŽONSON 1987).

Поимања о свету који нас окружује садржана су управо у оваквим устаљеним изразима, те они представљају доказ неодвојивости културе и језика. Фразеолошки изрази представљају важан део културног наслеђа сваке говорне заједнице, те је ради њиховог квалитетног трансфера у други језик, поред језичких, потребно сагледати и бројне културне аспекте. Свака говорна заједница садржи елементе општег извора културе, заједничког у ширем региону, као што су то нпр. старогрчка и

римска култура у Европи, митолошки те хришћански извори, који су препознатљиви у више језика. Поред овог заједничког нуклеуса, говорне заједнице садрже и негују специфичне елементе који су одлика само те заједнице. Они представљају већи изазов за преводиоца, јер нису дословно нити концептуално преводиви, етнологски су обојени и неретко врло фреквентни у употреби.

4. Анализа корпуса

Корпус нашег рада чине једнојезични и двојезични речници, општи и фразеолошки, из два испитивана језика – италијанског и српског. Основни предмет анализе, на којем ћемо приказати тешкоће са којима се може суочити преводилац, чине италијански фразеолошки изрази са именицама које означавају резиденцијалне, али и архитектонске објекте друге намене, као што су *casa/ кућа, negozio/ радња, chiesa/ црква, museo/ музеј*, итд. (Табела 1). У ову скупину израза уврстићемо и фразеологизме у којима једна од саставница означава засебне просторе поменутих објеката, као и одређене елементе који су у саставу њихових конструкција (Табела 2). Ради веће прегледности, истражене изразе смо приказали табеларно, а груписали смо их према лексемама које су њихов саставни део.

Примењујући поделу на три могућа степена постизања еквивалентности поменута у претходним поглављима, на издвојеним примерима приказаћемо случајеве потпуног и делимичног поклапања, али и примере за које циљни језик не нуди фразеолошки еквивалент, већ је неопходно приступити њиховом парафразирању или неком другом преводилачком методу.

Табела 1. Резиденцијални и архитектонски објекти

Лексема	<i>bottega</i> – 1) <i>радња, дућан</i>	Еквиваленција
	2) <i>сликарска радионица (у средњем веку)</i>	
1. <i>andare a bottega</i> – досл. 'ићи у радњу', <i>ићи на посао</i>		НЕ
2. <i>avere la bottega aperta</i> – досл. 'имати радњу отворену', (шаљ.) <i>имати отворену радњу (тј. панталоне)</i>		ПЕ
3. <i>chiudere bottega</i> – досл. 'затворити радњу', <i>ставити кључ у браву</i>		ДЕ
4. <i>essere tutto casa e bottega</i> – досл. 'бити сав кућа и радња', <i>бити посвећен само породици и послу</i>		НЕ
Лексема	<i>sarrella</i> –	Еквиваленција
	1) <i>капела, црквица</i> , 2) <i>скуп певача и свирача у цркви</i>	
5. <i>fare una sarrella</i> – досл. 'правити капелу', <i>забрљати нешто, урадити нешто неприкладно</i>		НЕ
Лексема	<i>casa</i> – <i>кућа, дом</i>	Еквиваленција ¹
6. <i>a casa del diavolo</i> – досл. 'у кући ђавола', <i>далеко, на недоступном и ружном месту</i>		НЕ
7. <i>chiudersi in casa</i> – <i>затворити се у кућу, изоловати се</i>		ПЕ
8. <i>essere a casa di Pietro</i> – досл. 'бити у кући Пјетра', <i>бити у затвору</i> . Овај израз потиче од једног семантички врло блиског наведеном "a casa di Pietro dove son le finestre senza vetro", досл. 'у кући Пјетра, где су прозори без стакла', такође са значењем <i>бити у затвору</i> (KVARTU, ROSI 2018: 78).		НЕ
9. <i>essere casa e chiesa</i> – досл. 'бити кућа и црква', <i>бити сав побожан и породичан</i>		НЕ

10. <i>essere a casa propria</i> – бити као код своје куће	ПЕ
11. <i>fare gli onori di casa</i> – досл. 'чинити почасти куће', дочекати госте и провести их кроз кућу	НЕ
12. <i>giocare in casa</i> – досл. 'играти у кући', играти на свом терену (у спорту)	ДЕ
13. <i>giocare fuori casa</i> – досл. 'играти ван куће', играти у гостима	ДЕ
14. <i>mettere su casa</i> – досл. 'ставити горе кућу', засновасти породицу	НЕ
15. <i>riportare la pelle a casa</i> – досл. 'вратити кожу кући', сачувати живу главу	ДЕ
16. <i>stare/abitare/andare a casa di Dio</i> – бити/ становати/ ићи далеко, Богу иза ногу	ДЕ
17. <i>tenere la lingua a casa</i> – досл. 'држати језик код куће', држати језик за зубима, не говорити	ДЕ
18. <i>tenere le mani a casa</i> – досл. 'држати руке код куће', држати руке к себи, не дирати некога или нешто	ДЕ
Лексема castello – 1) замак; дворац, 2) утврђени град; тврђава	Еквиваленција
19. <i>fare castelli in aria</i> – досл. 'правити дворце у ваздуху', градити куле у ваздуху	ДЕ
20. <i>fare castelli in Spagna</i> – досл. 'правити дворце у Шпанији', варијанта је претходног итал. израза; срп. <i>градити куле у ваздуху</i> , <i>фиг. правити преамбициозне, неоствариве планове</i> . У овом фразеологизму упадљива је културолошко-историјска разлика између италијанске и српске говорне заједнице. Наиме, у време Мавара на Пиринејском полуострву Шпанија је за Италијане представљала митско, богато и раскошно место, које им је било недостижно, те је овом представом мотивисан италијански израз. У српској култури, ваздух је симбол нечега испразног, што не пружа ништа конкретно и од чега се не може живети, те је у српском фразеологизму употребљен управо тај појам за постизање истог значења.	ДЕ
21. <i>mettere in castello</i> – досл. 'ставити у замак', <i>напунити стомак</i>	ДЕ
Лексема chiesa – црква	Еквиваленција
22. <i>chiese del silenzio</i> – досл. 'цркве тишине', општи назив за хришћане из комунистичких земаља у којима је донедавно било забрањено практиковање вере. Овај израз је ушао у италијански језик након Другог светског рата, за време комунизма (KVARTU, ROSI 2018: 90), те осликава и разлике између западног и једног дела источног хришћанства.	НЕ
23. <i>essere molto di chiesa</i> – досл. 'бити много од цркве', бити активан практикант у некој верској заједници	НЕ
Лексема museo – музеј	Еквиваленција
24. <i>essere roba/ pezzo da museo</i> – досл. 'бити роба/ комад за музеј', стара, превазиђена ствар или особа са застарелим погледима на свет	НЕ
Лексема osteria – кафана, гостионица; крчма	Еквиваленција
25. <i>fermarsi alla prima osteria</i> – досл. 'стати у првој крчми', <i>задовољити се првим решењем на које се наиђе</i> . Популарни српски жаргонски фразеологизам „реаговати на прву лопту” би могао бити једно од решења, уколико то контекст дозвољава и уколико промена регистра не смета. Наиме, „osteria” на италијанском представља место за окупљање и ноћење које евоцира на традицију и старину, док је српски фразеологизам мотивисан елементима спорта, те је карактеристичан за говор младих.	НЕ
Лексема torre – кула; торањ	Еквиваленција

26. <i>chiudersi in una torre d'avorio</i> – досл. 'затворити се у кулу од слонове кости', <i>осамити се ради достизања духовности</i> (најчешће за уметника, писца, мислиоца)	НЕ
--	----

Табела 2. Саставни делови објеката

Лексема	<i>altare</i> – олтар	Еквиваленција
	27. <i>andare all'altare</i> – <i>оћући пред олтар</i>	ПЕ
	28. <i>condurre all'altare</i> – <i>одвести пред олтар</i>	ПЕ
	29. <i>levare sugli altari</i> – <i>уздизати на олтар</i>	ПЕ
Лексема	<i>bagno</i> –	Еквиваленција
	1) купање; када; купатило, 2) хемијски раствор	
	30. <i>fare il bagno nella folla</i> – досл. правити купатило у маси, <i>доћи у додир са масама</i> (о политичарима, славним личностима)	НЕ
Лексема	<i>facciata</i> –	Еквиваленција
	1) (предња) фасада, 2) страна (у књизи, свесци)	
	31. <i>giudicare dalla facciata</i> – досл. 'просуђивати према предњој фасади', <i>просуђивати према изгледу</i>	ДЕ
Лексема	<i>finestra</i> – прозор	Еквиваленција
	32. <i>o mangiare questa minestra o saltar questa finestra</i> – досл. 'или појести ову супу или скочити са прозора', <i>или једно или друго</i>	ДЕ
	33. <i>mettersi in finestra</i> – досл. поставити се на прозор, <i>истицати се, привлачити пажњу</i>	НЕ
	34. <i>stare alla finestra</i> – досл. 'бити на прозору', <i>бити пасивни посматрач.</i>	ДЕ
Лексема	<i>muro</i> –	Еквиваленција
	1) зид (пл. <i>i muri</i>), 2) (пл. <i>le mura</i>) спољни зид, зидине	
	35. <i>battere la testa al muro</i> – <i>ударати главом о зид</i>	ПЕ
	36. <i>chiudersi fra quattro mura</i> – <i>затворити се међу четири зида</i>	ПЕ
	37. <i>essere scritto anche sui muri</i> – досл. 'бити написано и на зидовима', <i>бити општепозната ствар, срп. фразем – то знају и врапци.</i>	ДЕ
	38. <i>mettere qualcuno al muro</i> – досл. прислонити кога уз зид, <i>сатерати кога у ћошак</i> . Овај италијански израз са више варијаната настао је услед практиковања стрељања особе осуђене на смрт, иза чијих леђа се налазио зид. Данас углавном има пренесено значење, а не дословно (KVARTU, ROSSI 2018: 242).	ДЕ
	39. <i>mettere uno con le spalle al muro</i> – досл. поставити неког са раменима на зиду, <i>сатерати кога у ћошак</i> . Дакле, исти српски фразеологизам као у претходном примеру, иако је у италијанској варијанти реч о проширеној верзији фразеологизма (38).	ДЕ
	40. <i>i muri hanno orecchi</i> – <i>и зидови имају уши</i>	ПЕ
	41. <i>i muri parlano</i> – досл. 'зидови говоре', варијанта претходног израза, користи се у случајевима стрепње од шпијунаже (да неко може чути поверљив разговор). У српском језику је исти фразем као за претходни пример – <i>и зидови имају уши</i> .	ДЕ
	42. <i>parlare al muro</i> – <i>говорити зиду, одн. узалуд говорити</i>	ПЕ
	43. <i>trovarsi fra l'uscio e il muro</i> – досл. 'наћи се између излаза и зида', <i>бити у шкрипцу.</i>	ДЕ
Лексема	<i>piano</i> – 1) раван; зараван, 2) план, 3) спрат	Еквиваленција
	44. <i>essere di primo piano</i> – <i>бити у првом плану</i>	ПЕ
	45. <i>passare di secondo piano</i> – <i>пасти у други план</i>	ПЕ
Лексема	<i>porta</i> – врата	Еквиваленција
	46. <i>essere alle porte coi sassi</i> – досл. 'бити на вратима са камењем', <i>још мало, на готово</i>	ДЕ
	47. <i>tenersi aperte tutte le porte</i> – <i>оставити сва врата отворена</i>	ПЕ
Лексема	<i>salotto</i> – салон	Еквиваленција
	48. <i>fare salotto</i> – досл. 'чинити салон', <i>водити салонске разговоре</i>	ДЕ

Лексема	<i>scala</i> – 1) <i>степенице</i> , 2) <i>скала</i> , <i>лествица</i> , 3) <i>мера</i> , <i>размера</i>	Еквиваленција
49. <i>salire le scale di qualcuno</i> – досл. попети се степеницама од некога, <i>пратити некога, у смислу извршавати његова наређења.</i>		НЕ
Лексема	<i>tetto</i> – <i>кров</i>	Еквиваленција
50. <i>essere senza tetto</i> – <i>бити без крова (над главом)</i> ³		ПЕ
51. <i>non avere né casa né tetto</i> – досл. <i>немати ни кућу ни кров, бити без куће и кућишта.</i>		ДЕ
52. <i>predicare dai tetti</i> – досл. <i>проповедати са кровова, обелоданити на сва звона.</i>		ДЕ

Дакле, од 18 одабраних лексема успели смо да издвојимо 52 фразеолошка израза међу којима уочавамо да 14 припада нивоу потпуне еквиваленције (26,92%), за 22 фразеологизма налазимо делимичне еквиваленте (42,3%), док за преосталих 16 (30,77%) дајемо описни превод. Овакав исход упућује на закључак да су заступљена сва три нивоа преводилачке еквиваленције, уз највећи број делимичних еквивалентата, док је број фразеологизама потпуне и нулте еквивалентности сличан, уз нешто већу заступљеност примера одсуства еквиваленције. Пошто преовладавају примери потпуне и делимичне еквиваленције (укупно 69%) наспрам примера нулте еквиваленције (31%), закључујемо да су оба језика концептуално блиска, те да у највећој мери показују иста или слична гледишта на свет који их окружује. Ипак, процентуално гледано, број примера нулте еквиваленције чини скоро једну трећину анализираних материјала, што није занемарљиво, посебно када се узме у обзир да је управо тај део најзахтевнији за преводиоца и тражи његово пуно ангажовање, у језичком и културолошком смислу.

Када је реч о додатној анализи примера које смо са значењског аспекта сврстали у потпуне еквиваленте, запажамо да се само мали број може сматрати и кореспондентима. Од укупно 14 фразеологизама са потпуним семантичким поклапањем, само 21% указује и на формалну кореспонденцију. Дакле, у примерима 7. (Табела 1), 36. и 40. (Табела 2) видимо да долази до поклапања у семантичком и у лексичком смислу, без присуства других граматичких одступања. Премда у свим осталим случајевима уочавамо висок ниво подударача и врло сличну дистрибуцију елемената од којих се устаљене конструкције састоје, не долази до потпуне идентичности израз. У италијанским фразеологизмима наведеним под бројевима 2. (Табела 1) и 42. (Табела 2) постоји употреба одређеног члана који као категорија не постоји у српском језику. У примерима 27, 28, 29, 42. и 47. (Табела 2) се, поред непостојања члана у преводу на српски, бележе и следећа неподударача: употреба предлога (27, 28, 29. и 42); множина у изворном изразу док се у циљном језику користи једнина (29); глагол *tenersi* чије се примарно значење преводи српским глаголом *задржати* (47). Код примера 44. и 45. (Табела 2) у изворном и циљном језику примећују се различити предлози. Фразеологизам под бројем 50. (Табела 2) у српској верзији чешће се употребљава у свом проширеном облику. Будући да анализирани фразеологизми припадају језицима који немају заједничко порекло, ове мале разлике су очекиване, чак и када је реч о готово истоветним изразима.

Између појединих примера установили смо и одређене финесе у значењу, форми или богатству варијетета датог фразеолошког материјала. Тако у Табели 1,

фразеологизму (19) *fare castelli in aria* одговара српски израз *градити куле у ваздуху*, код којег, због лексичке варијабилности, може доћи до промене нивоа преводачке еквиваленције пошто се у српском језику користи и *градити куле у облацима* са истим значењем. Код италијанског фразеологизма (35) *battere testa al muro* наилазимо на потпуну еквиваленцију у лексичком и морфолошком смислу, али се семантички српска и италијанска верзија у одређеној мери разликују. Тако је у италијанском изразу већи акценат стављен на емотивно стање услед узалудности и неуспеха покушаја – очајање и разочарање, док су у српском језику више истакнути сам неуспех и покушавање немогућег. Потребно је, такође, скренути пажњу на то да је неке од наведених израза, као што је (46) *essere alle porte coi sassi*, могуће превести и описно (нпр. *остало је мало времена*). Италијански језик има и неколико сличних варијаната семантички истих израза, као што смо видели на примерима (40) *i muri hanno orecchi* и (41) *i muri parlano*, за које смо могли наћи само један српски адекватни фразем – *и зидови имају уши*. Поједини изрази се у већини контекста користе са фигуративним значењем, те тада имају статус фразема, као што је итал. пример (38) *mettere qualcuno al muro* (срп. *сатерати некога у ђошак*). Исти израз би у ратним или неким специфичним околностима имао дословно значење – *прислонити некога на зид*. Италијански језик је као директни изданак латинског уско везан за културу наслеђа једне велике и важне цивилизације, која је у већој мери присутна у италијанском него у српском језику. То видимо на примеру (8) *essere a casa di Pietro*, који је изворно настао од латинског *in domo Petri*, услед алузије на заточеништво светог Петра, као важне личности за католичко хришћанство (TREKANI 2008). Дословни превод овог италијанског фразеологизма без подрбног објашњења историјско-културолошких услова његовог настанка не би био јасан ни у једном контексту. Стога је врло важно да преводаца препозна овакве фразеологизме и истражи их пре извођења коначног писменог превода.

5. Закључак

Уз испитивање нивоа преводачке еквиваленције код изабраних фразеолошких израза са италијанског на српски језик, укратко смо се осврнули на теоријски приступ превођењу уопште. Истражујући различите приступе и проучавања превођења као научне дисциплине, учили смо да га карактерише посебна комплексност како у теоријском тако и у практичном смислу. Стога се код многих преводачких недоумица понекад не долази до конкретног разјашњења, већ је порука која се преноси из једног у други језик могуће приказати на више начина.

Предметни фраземи издвојени из општих и фразеолошких речника, представљају практични део нашег истраживања које смо спровели ослањајући се преважно на лингвистичку концепцију превођења. Резултат спроведене анализе показује да се ниједан ниво преводачке еквиваленције – приказане на укупно 52 издвојена фразеологизма – не издваја као снажно доминантан, већ су потпуна (14), делимична (22) и нулта еквиваленција (16) заступљене готово у истој мери, уз благо већу заступљеност делимичне еквиваленције (42,3%). Ипак, податак да је у највећем броју примера (36) било могуће пронаћи одговарајући семантички еквивалент – потпуни или делимични – указује на сличности у начину конципирања стварности

код изворних говорника италијанског и српског језика. Такви примери чине нешто више од две трећине, тачније 69% свеукупног броја анализираних фразеологизама, што значи да је оних најзахтевнијих за превођење скоро једна трећина (31%). Такође је важан и податак да међу примерима потпуне еквиваленције има свега 3 примера заступљености формалне кореспонденције (поред лексичке и семантичке), што чини свега 5,77% од укупног броја анализираних фразеолошких израза.

Преношењу фразема из једног у други језик треба приступити врло опрезно, јер се консултовање бројних једнојезичних и двојезичних фразеолошких речника и приручника, неретко може показати недовољним. Веома често је контекст, у коме се одређени фразем користи, пресудан за његово правилно разумевање, а самим тим и преношење у циљни језик. Такође, при превођењу је могуће наићи на устаљене конструкције које се на лексичком и морфолошком нивоу поклапају, а на семантичком изражавају одређене разлике, те је потребно нијансе у њиховом значењу додатно појаснити допунским језичким средствима. Преводилачки задатак код таквих случајева није нимало лак, али се може доимати још тежим када неки фразем, обојен специфичним елементима културе, нема свој еквивалент у другом језику. Тада примаоцу поруке треба понудити адекватну парафразу или фразем које има приближно значење и тако омогућити бар њено опште разумевање.

Премда смо овој анализи приступили преводећи италијанске фразеологизме на српски језик и тражећи адекватан српски фразеологизам или најближи превод структура и одређивањем степена њихове еквиваленције, сматрамо да би у лингвистички приступ превођењу требало интегрисати и неке ванјезичке елементе. Сагледавање превођења као не само језичког, већ једног друштвеног и високо комуникативног чина, даће боље и потпуније разумевање целокупног процеса у ком долази до трансфера фразеологизама из изворног у циљни језик, што оставља простора за будућа истраживања ове теме.

Цитирана литература

- BEJCKER 1992: BAKER, Mona. *In Other Words: a Coursebook on Translation*. London: Routledge, 1992.
- BARDAJI 2009: BARDAJI, Anna Gil. "Procedures, techniques, strategies: translation process operators". *Perspectives*, vol. 17, n. 3 (2009): pp. 161–173, DOI: [10.1080/09076760903249372](https://doi.org/10.1080/09076760903249372).
- DRAGIĆEVIĆ 2007: DRAGIĆEVIĆ, Rajna. *Leksikologija srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike, 2007. [orig.] ДРАГИЋЕВИЋ 2007: ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике, 2007.
- DŽONSON 1987: JOHNSON, Marc. *The body in the mind*. Chicago: University of Chicago Press, 1987.
- ĐORĐEVIĆ 2010: ĐORĐEVIĆ, Jasmina. "Equivalence and the cogno-cultural dimension in scientific, professional and official translations". *Facta Universitatis-Linguistics and Literature*, vol. 8, n. 1 (2010): pp. 35–46.
- ĐORĐEVIĆ 2002: ĐORĐEVIĆ, Radmila. *Uvod u kontrastiranje jezika*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 2002.
- ĐUROVIĆ 2009: ĐUROVIĆ, Aneta. *Translation und Translationswissenschaft. Ein Hochschullehrbuch*. Beograd: Filološki fakultet, 2009.
- GALEZE, LEJKOF 2005: GALLESE, Vittorio and George LAKOFF. "The brain's concepts: the role

- of the sensory-motor system in conceptual knowledge". *Cognitive neuropsychology*, Vol. 21/0 (2005): pp. 455–479. DOI: 10.1080/02643290442000310.
- HARIS 2011: HARRIS, Brian. "Origins and conceptual analysis of the term 'traductologie/translationology'". *Babel*, vol. 57, issue 1 (2011): pp. 15–31. DOI: <https://doi.org/10.1075/babel.1.57.1.02har>.
- HLEBEC 2009: HLEBEC, Boris. *Prevodilačke tehnike i postupci (engleski jezik)*. Novi Sad: Budućnost, 2009. [orig.] Хлебeц, Борис. *Превоdилачке технике и поступци (енглески језик)*. Нови Сад: Будућност, 2009.
- IVIR 1985: IVIR, Vladimir. *Teorija i tehnika prevođenja*. Novi Sad: Zavod za izdavanje udžbenika, 1985.
- IVIR 2003: IVIR, Vladimir. "Translation of Culture and Culture of Translation". *SRAZ* 47–48 (2003): str. 117–126.
- JANIĆ I STAMENKOVIĆ 2022: JANIĆ, Aleksandra i STAMENKOVIĆ, Dušan. *Englesko-srpska kontrastivna leksikologija*. Niš: Filozofski fakultet, 2022. [orig.] ЈАНИЋ, Александра и СТАМЕНКОВИЋ, Душан. *Енглеско-српска контрастивна лексикологија*. Ниш: Филозофски факултет, 2022.
- JOVANOVIĆ 2013: JOVANOVIĆ, Vladimir. "The Lexical and Semantic Correspondence between Serbian and English Phrasemes". *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 56/1 (2013): str. 165–180. [orig.] ЈОВАНОВИЋ, Владимир. "The Lexical and Semantic Correspondence between Serbian and English Phrasemes". *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 56/1 (2013): стр. 165–180.
- JOVANOVIĆ 2013: JOVANOVIĆ, Ivan. „Neke napomene o frazeologizmima u francuskom i srpskom jeziku". *Philologia Mediana*, 5 (2013): str. 403–420. [orig.] ЈОВАНОВИЋ, Иван. „Неке напомене о фразеологизмима у француском и српском језику". *Philologia Mediana*, 5 (2013): стр. 403–420.
- KATIĆ I NOVAKOV 2018: KATIĆ, Marina i NOVAKOV, Predrag. „Prevođenje naučno-tehničke terminologije sa engleskog na srpski uz pomoć odgovarajućih prevodnih postupaka". *XXIV Skup Trendovi razvoja: „Digitalizacija visokog obrazovanja"* <http://www.trend.uns.ac.rs/stskup/trend_2018/radovi/T4-1/T4.1-3.pdf>15.1.2022.
- KOSTIĆ-TOMOVIĆ, J. 2014a: KOSTIĆ-TOMOVIĆ, Jelena. „Prevođenje – nezaobilazni korak na putu k afirmaciji manjih kulturnih prostora (na primeru srpskog i nemačkog jezika)". U: *Srbija između Istoka i Zapada. Knjiga 4: Jezici Balkana u komparativnom i interdisciplinarnom kontekstu* (2014): str. 13–33.
- KOSTIĆ-TOMOVIĆ, J. 2014b: KOSTIĆ-TOMOVIĆ, Jelena. „Jezička ekvivalencija i njeni tipovi (na primeru nemačkog i srpskog jezika)". *Prevodilac*, 61 (2014): str. 21–41.
- KOSTIĆ-TOMOVIĆ, J. 2017: KOSTIĆ-TOMOVIĆ, Jelena. *Savremena nemačka leksikografija*. Beograd: Fokus, 2017.
- LAZAREVIĆ 2009: LAZAREVIĆ, Radmila. „Prevođenje frazeologije – problem i izazov". *Jezici i kulture u kontaktu: zbornik radova* (2009): str. 302–308.
- LEJKOŦ, DŽONSON 1980: LAKOFF, George and Marc JOHNSON. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press, 1980.
- LEJKOŦ, DŽONSON 1998: LAKOFF, George and Marc JOHNSON. *Elementi di linguistica cognitiva*. Urbino: Quattroventi, 1998.
- LONGOBARDI 2018: LONGOBARDI, Ferdinando. *Le affinità del lessico*. Napoli: Editoriale scientifica, 2018.
- MRŠEVIĆ-RADOVIĆ 1987: MRŠEVIĆ-RADOVIĆ, Dragana. *Glagolsko-imeničke frazeološke sintagme*. Beograd: Filološki fakultet Beogradskog univerziteta, 1987. [orig.] МРШЕВИЋ-РАДОВИЋ, Драгана. *Глаголско-именичке фразеолошке синтагме*. Београд:

Филолошки факултет Београдског универзитета, 1987.

- NJUMARK 1988: NEWMARK, Peter. *A textbook of translation*. Hempstead: Prentice Hall International, 1988.
- PRĆIĆ, 2016: PRĆIĆ, Tvrtko. *Semantika i pragmatika reči*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2016.
- STANKOVIĆ 2013: STANKOVIĆ, Selena. „Iz kontrastivne analize jezika: problemi, rezultati, klasifikacija i primena”. *Philologia Mediana*, 5 (2013): str. 381–391. [orig.] СТАНКОВИЋ, Селена. „Из контрастивне анализе језика: проблеми, резултати, класификација и примена”. *Philologia Mediana*, 5 (2013): стр. 381–391.
- TOMOVIĆ, 2009: TOMOVIĆ, Nenad. *Slavizmi u savremenom engleskom jeziku*. Neobjavljena doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet, 2009.
- VIDIĆ 2013: VIDIĆ, Jasna. *Prevod stručnog i naučnog teksta u svetlu interpretativne teorije prevođenja. Komunikacije i kultura online*, god. 4, br. 4 (2013): str. 109–123.

Извори

- GOLOVIĆ 2010: GOLOVIĆ, Branko. *Frazeološki srpsko-italijansko-francuski rečnik*. Beograd: Albatros plus, 2010.
- KLAJN 1996: KLAJN, Ivan. *Italijansko-srpski rečnik*. Beograd: Nolit, 1996.
- KOLETI, SABATINI 2018: COLETTI, Vittorio e Francesco SABATINI. *Dizionario della Lingua Italiana*. Milano: Rizzoli Education. <https://dizionari.corriere.it/dizionario_italiano/>10.2.2022.
- KVARTU, ROSI 2018: QUARTU, Monica ed Elena ROSSI. *Dizionario dei modi di dire della lingua italiana*. Milano: HOEPLI, 2018.
- MATEŠIĆ 1982: MATEŠIĆ, Josip. *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: IRO „Školska knjiga”, 1982.
- OTAŠEVIĆ 2012: OTAŠEVIĆ, Đorđe. *Frazeološki rečnik srpskog jezika*. Novi Sad: Prometej, 2012. [orig.] ОТАШЕВИЋ, Ђорђе. *Фразеолошки речник српског језика*. Нови Сад: Прометеј, 2012.
- RSJ 2011: *Rečnik srpskoga jezika*. Novi Sad: Matica srpska, 2011. [orig.] РСЈ 2011: *Речник српског језика*. Нови Сад: Матица српска, 2011.
- TREKANI 2008: A.A.V.V. *Treccani. Dizionario della Lingua Italiana*. Istituto della Enciclopedia Italiana fondata da Giovanni Treccani S.p.A. <https://www.treccani.it/enciclopedia/elenco-opere/Vocabolario_on_line>15.3.2022.

Jelena Badovinac, Aleksandra Blatešić

CHALLENGES IN TRANSLATING IDIOMS ON THE EXAMPLE FROM THE ITALIAN
LANGUAGE: IDIOMS WITH NOUNS THAT MEAN ARCHITECTURAL OBJECTS AND ITS
PARTS

Summary

In this paper, we have referred to the theory of translation in a broader sense, but we have paid special attention to the translation of idioms, which due to its unique form and meaning is not easy to translate into another language. The basic material for this work consists of Italian phraseological expressions which include nouns that can denote residential, but also architectural objects of other purposes (*negozio/* shop, *chiesa/* church, *museo/* museum, etc.). We have also included in the research phrases in which one of the components denotes separate spaces of the mentioned buildings, as well as certain elements that are part of their constructions. We have excerpted phraseological expressions from several monolingual and bilingual, both general and phraseological dictionaries. The paper focuses on the comparison of their language structures in the original (Italian) and target (Serbian) language, the issue of equivalence, possible untranslatability, as well as the inevitable socio-cultural impact during the transfer from one language to another. The main goal of our research is to determine the most common level of translation equivalence in the transfer of selected Italian idioms into Serbian language (complete, partial or zero equivalence).

Keywords: Italian, Serbian, translation, equivalence, phraseology, architecture.